

WŁODZIMIERZ OSADCZY

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Сергій Рудницький, Суспільно-політичні інтереси поляків незалежної України, Євенок О. О., Житомир 2014, ss. 622

Dr Sergiusz Rudnicki jest jednym z najbardziej znanych polskich naukowców działających na Ukrainie. Głównym kierunkiem jego badań stanowi sytuacja mniejszości polskiej w tym kraju. Poza pracą naukową warto podkreślić jego działalność organizacyjną i społeczną, której przykładem jest powołanie przez niego Polskiego Towarzystwa Naukowego w Żytomierzu. Jest on znany i ceniony wśród badaczy z różnych ośrodków naukowych i akademickich w Polsce, zajmujących się tematyką Polonii i Polaków za granicą. Spośród jego inicjatyw należy wymienić trwającą od kilku lat współpracę z PAU i redagowanie polsko-ukraińskiego pisma „Studia Politologia Ucraino-Polona”.

Przygotowana przez Rudnickiego monografia *Interesy społeczno-polityczne Polaków niepodległej Ukrainy* jest pracą będącą zarówno wynikiem badań prowadzonych „z zewnątrz”, jak i spojrzeniem na problem „od środka”, z punktu widzenia środowiska polskiej mniejszości narodowej na Ukrainie. Podnosi to wartość książki, czyni ją bardzo autentyczną i wiarygodną analizą polskiej rzeczywistości poza granicami kraju. Należy przy tym zaznaczyć, iż funkcjonując w konkretnym środowisku, znając i czując jego problemy, autor dystansuje się od stronniczości, zajmowania stanowiska czy udowadniania tych czy innych racji, przedstawiając zagadnienia w oparciu o bardzo solidną bazę teoretyczno-metodologiczną.

W pierwszym rozdziale książki Rudnicki niezwykle gruntownie przedstawia dorobek naukowy dotyczący problematyki mniejszości narodowych w ogóle, jak również mniejszości polskiej na świecie i Ukrainie. Odwołuje się do najnowszych opracowań w tej dziedzinie i konfrontuje tezę badawczą ze współczesną literaturą teoretyczną.

Rozdział drugi przedstawia w rozwoju ewolucyjnym sytuację polskiej mniejszości na Ukrainie, uwzględniając bardzo dynamiczne zmiany zachodzące w tym kraju w ciągu przeszło 20-letniej historii transformacji z jednostki administracyjno-politycznej byłego ZSRR do niepodległego państwa ze wszystkimi atrybutami suwerenności. Autor przedstawia imponujący materiał faktograficzny, obrazujący rozwój i zmiany instytucjonalne wśród ukraińskich Polaków. Wymienia wydarzenia, organizacje i osoby tworzące wielobarwną paletę życia polskiego w niepodległej Ukrainie. W porównaniu z marazmem okresu radzieckiego przytaczane materiały wyglądają nader imponująco i „krzepią serca”. A równocześnie, co warto podkreślić, autor nie poprzestaje na euforycznym przytoczeniu świadectw sukcesów i rozwoju, ale zdobywa się dość często na uwagi krytyczne dotyczące kondycji środowisk polski na Ukrainie, w tym elit reprezentujących tę mniejszość na szczeblu politycznym, a także polskich struktur państwowych i społecznych, realizujących współpracę z rodakami za granicą. Niektóre wątki problematyczne wymagałyby jednak głębszej refleksji i przedstawienia rozwoju poszczególnych zagadnień, przytoczenia argumentów i faktów świadczących o ignorowaniu przez władze Ukrainy żądań ukraińskich obywateli narodowości polskiej, konfrontując je ze standardami europejskimi. W tym kontekście odczuwa się pewien niedosyt w wyjaśnieniu sytuacji majątkowej Kościoła rzymskokatolickiego, nierozzerwalnie związanego z życiem kulturalno-duchowym Polaków. Autor wymienia co prawda sytuacje nierozstrzygnięte, jak np. niesłyszane żądania zwrotu świątyń rzymskokatolickich, jednak nie wyjaśnia ich przyczyn tkwiących dość często w zaszłościach historycznych. Pewną niecisłością wynikającą z utartych stereotypów funkcjonujących w społeczeństwie ukraińskim jest użycie nazwy Ukraiński Kościół Katolicki (s. 246) na określenie Kościoła rzymskokatolickiego na Ukrainie.

W trzecim, końcowym rozdziale, Rudnicki omawia możliwości realizacji w ramach systemu politycznego współczesnej Ukrainy interesów „polonii ukraińskiej” (swoją drogą zwrot użyty przez autora książki jest niecisły, bowiem pojęcie „polonia” określa Polaków, którzy opuścili Kraj, tymczasem na Ukrainie mieszka przeważnie autochtoniczna ludność polska, określana jako „Polacy za granicą”). Odwołuje się przy tym do ogromnego materiału faktograficznego, przedstawia rozmaite akty prawne, teksty porozumień, programy partyjne, tworzące tło dla rozwoju życia społeczno-politycznego Polaków na Ukrainie. Skrupulatnie wylicza spotkania i decyzje na najwyższym szczeblu, niezwykle intensywnie realizowane w czasie prezydentur Wiktora Juszczenki i Lecha Kaczyńskiego, które dały prężny impuls rozwojowi relacji polsko-ukraińskich. Zwraca przy tym równocześnie uwagę na fatalną w skutkach decyzję prezydenta Juszczenki gloryfikującą ukraiński ruch nacjonalistyczny.

Autor w swej książce przedstawia interesy polskiej mniejszości na Ukrainie na różnych płaszczyznach: politycznej, kulturowej, religijnej, oświatowej itd. Omawia zagadnienia finansowania, współpracę z instytucjami w Polsce, inicjatywy partnerskie na szczeblu naukowym i akademickim pomiędzy Polską i Ukrainą. Praca imponuje niezwykle bogatym materiałem faktograficznym, przedstawiającym w ujęciu chronologicznym poszczególne zagadnienia omawiane przez Autora. Książka na dzień

dzisiejszy jest bodaj najpełniejszym kompendium wiedzy na temat sytuacji i problemów Polaków na Ukrainie. W wielu miejscach Rudnicki rysuje panoramiczne tło całokształtu relacji polsko-ukraińskich, warunkujące rozwój instytucjonalny mniejszości polskiej. Wszystko to czyni omawianą pracę niezwykle ważnym dla badań polonijnych opracowaniem, po raz pierwszy na tak szeroką skalę przedstawiającą problematykę mniejszości polskiej na Ukrainie. Książka ukazała się w języku ukraińskim w małym nakładzie, stąd obawa, że polski czytelnik będzie miał ograniczony dostęp do zawartych w niej materiałów. Myślę, że tłumaczenie jej na język polski w sposób istotny przyczyniłoby się do popularyzacji wiedzy na temat tak obecnie istotnych kontaktów polsko-ukraińskich i dość często przemilczanych zagadnień dotyczących sytuacji Polaków na Wschodzie.

